

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' א' טבת-שבת ז' טבת תשפ"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת זכחים צ"ח-ק"ד

בס"ד שבוע פרשת ויגש

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

אורה דלא בא לומר רק שאינו טעון כיבוס, משום דנגיעה בלא בליעה אינו טעון כיבוס, אבל נראה דגרידה בעי כמו בכלי עץ וברזל, דאין טעון כיבוס וגרידה בעי.

בעי רבא דם ורבב על בגדו וכו', דעביד הא והא, אחדא לא קפיד אתרתי קפיד, או דלמא אתרתי נמי לא קפיד תיקו.

וברמב"ם [הלכות מקוואות פרק ג' הלכה ז'], היה הטבח מוכר רבב והיה על בגדו דם ורבב ה"ז ספק אם חוצץ מפני שהן שנים ומקפיד או אינו חוצץ שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד. ע"כ.

ובכל אלו הדברים צריך לעיין, דאם אנו רואים שפלוני אינו מקפיד, שהוא גם מוכר רבב וגם טבח, ובגדיו מלוכלכים הן בדם והן ברבב, והרי הוא לפנינו מסתובב בבגד זה המלוכלך ואינו מנקהו, האם יכול הוא להטבילו כמות שהוא, דאלו הכללים הרי הם בסתמא, אבל היכא דחזינן שבאמת אינו מקפיד, או להיפך, שאכן הוא מקפיד, הדין משתנה, ולפי זה ישתנה דין החציצה מאדם לאדם לפי בעליו, ואי אפשר לתת כללים בזה, ויתכן שנטביל בגד מלוכלך בדם משום שהוא שייך לטבח, ולאחר מכן יתברר שאותו טבח מקפיד על הלכלוך, ואיגלאי מילתא שלא עלתה לו טבילה, או שנאמר שבטלה דעתו, דהיות וטבחים אינם מקפידים, אין לדם מציאות של חציצה כלל אצל טבחים, אף אצל אלו שמקפידים, וצ"ע.

ובאמת הוא נידון בראשונים והפוסקים, דיש ראשונים שכתבו שדבר חוצץ שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו, שחוצץ אף במי שאינו מקפיד, שבטלה דעתו אצל כל אדם, שאם לא כן נתת דבריך לשיעורים. יש מהאחרונים שכתבו שהולכים אחר רוב העולם, ואם רוב אנשי העולם מקפידים עליו, חוצץ אף במקום שאין דרכם להקפיד. ויש חולקים וסוברים שאין הדבר תלוי אלא בקפידתו של

דף צ"ח ע"א

אשם מה אשם עצמותיו מותרין, אף כל עצמותיו מותרין.

ומי גילה לנו רז זה שאשם עצמותיו מותרות, הרי אין לנו על שום דרשה, כתב רש"י, אני שמעתי שהרי נאכל לכהנים ונותר בעצמות לא שייך אלא בדבר הנאכל. ע"כ. דהיינו שהוא מסברא, והקשה על זה שם, ומיבעי לי הא נמי מחטאת הוה מצי יליף. וכתב, נראה בעיני דמלו יהיה יתירא נפקא ליה באשם דכתיב ביה לכהן לו יהיה. ע"כ. והקושיא לפירוש הראשון ברש"י היא פשוטה, דאם כן מה לו ללמוד מאשם, היה לו ללמוד כן מכל הקדשים הנאכלים, ואם כן למה כתב אשם. וכן הקשו בתוספות, עיי"ש מה שתירצו. וכתבו התוספות דלפי פירוש רש"י דבעינן קרטא דלו יהיה להתיר העצמות, היינו דלא התיר הכתוב אלא בשר הראוי לאכילה, וגילה לנו באשם לו יהיה, דמשמע שריותא, נילף כמו כן היתר בכל הקדשים ע"פ זה. ובמנחות [פ"ג ע"א] פירש רש"י דהא דפשיטא ליה באשם יותר משאר קרבנות הנאכלין משום דכתיב באשם הוא לאחר הקטרת אימורין, דמשמע הוא אשם ואין עצמותיו אשם. וצריך להבין כל הני קראי למה לי.

דף צ"ח ע"ב

בעי רבא דם עולה למטה ודם הטאת למעלה, מהו משום נוגע הוא והא נוגע או דלמא משום בלוע הוא והא לא בלע. הדר פשטה, דאין טעונין כיבוס.

הא דהדר פשטא הוא מסברא, ולא שהביא על זה ראייה מבריייתא או מקום אחר, ולפי הצד שהחיוב הוא משום נוגע מה שחייבה התורה כיבוס בבגד הוא משום גזירת הכתוב, דנוגע יש בכל כלי, מה שאין כן על הצד שהוא משום בלוע רק בבגד שייך בליעה. וכתב הקרן

כולל ומכון ראש פינה:

שאלמלי היה צריך להיות ראוי לאכילה היו חולקים לו, דמה שקטן אין חולקים לו הוא משום דין נפרד שקטן נחשב שאיננו מהמשמר וממילא אינו יכול לזכות, דכל הזכיה היא מכח שהוא שייך למשמר, ולכן לא יעלה ולא יוריד מה שהוא בעל מום.

דף צ"ט ע"ב

מיפלא הוא דלא פליג, וכי מזמני ליה אכיל וכו', אמר רב ירמיה מדיפתי, לא קשיא כאן בפסח, כאן בשאר ימות השנה וכו', רב אסי אמר, ל"ק כאן שמת לו מת בארבעה עשר וקברו בארבעה עשר, כאן שמת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר, יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן וכו'. [ק' ע"א] אביי אמר, לא קשיא כאן שמת קודם הצות, כאן שמת לאחר הצות, קודם הצות דלא איחזי לפסח חיילא עליה אנינות, אחר הצות דאיחזי לפסח לא חיילא עליה אנינות.

וברמב"ם [הלכות קרבן פסח פרק ו' הלכה ט'], האונן ראוי לאכול הפסח לערב, מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת בדבר זה אלא שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל כדי שיפרוש מאנינותו ולא יסיח דעתו, במה דברים אמורים שמת לו המת אחר הצות שכבר נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו המת קודם הצות אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני, ואם שחטו עליו וזרקו הדם טובל ואוכל לערב, מת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר הרי הוא ביום קבורה אונן מדבריהם ואינו תופס לילו מדבריהם, לפיכך שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים, ויום שמועה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה, לפיכך מי שלקט עצמות מתו ביום ארבעה עשר או ששמע שמת לו מת שוחטין עליו וטובל ואוכל בקדשים לערב. ע"כ.

ומדאמרי דאינו תופס לילו מדבריהם משמע שיום הקבורה עצמו ודאי אסור.

באכילה עבוד רבנן מעלה, בנגיעה לא עבוד רבנן מעלה.

ובסוגיא קאי אאונן, אמנם הרמב"ם [הלכות אבות הטומאות פרק י"ב הט"ו] כתב, האונן אחר שנתם זמן אנינותו ומחוסר כפורים אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש אבל לא לתרומה שהאונן ומחוסר כפורים מותרין לאכול את התרומה ומפני מה הצריכום טבילה לקדש שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקדש והסיוח דעתן ושמא נטמאו והם לא ידעו ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל לנגיעה נוגעים בקדשים קודם טבילה. ע"כ. הרי שנקט הרמב"ם הלכה זו אף במחוסר כפורים אף שלא הזכיר כאן. ויש לדון אם דין זה שאין מחוסר כפורים פוסל בנגיעה הוא רק לאחר שהביא קרבנותיו ועדיין לא טבל, או אף קודם שהביא קרבנותיו, דדעת הכסף משנה שרק לאחר שהביא קרבנותיו אינו פוסל בנגיעה, אבל

קודם שהביא קרבנותיו יפסול קדשים בנגיעה.

אונן אינו משלח קרבנותיו.

ובשם רבינו הגר"ח הביאו שחילק בידי האונן לענין קדשים, דמצינו בו שלש הלכות, שאינו מקריב, שאינו אוכל, ואינו משלח קרבנותיו, וכתב דמה שאינו מקריב ואינו אוכל הוא הלכה בהלכות קדשים, דאסור שאונן יקריבם או יאכלם, והראיה שהוא דין מדיני הקדשים הוא מה שאונן פוסל את הקרבן אם הקריב, הרי שהוא פסול בקרבן. אבל מה שאינו משלח קרבנותיו הוא מדיני אנינות, ולא מדיני הקרבן [כמו שמצאנו כמה הלכות באונן שאינן קשורות להלכות קדשים].

והנה לקמן [ק' ע"א, הובא לעיל] חילקו בין היכא דחלה עליו אנינות קודם הצות ערב פסח להיכא דחלה עליו לאחר הצות ערב פסח, דהיא דבאה עליו האנינו אחר הצות, הואיל וכבר חל עליו חיוב קרבן פסח יכול לשלח קרבנו ואין האנינות חלה עליו, והוכיח רבינו הגר"י מכאן את סברת אביו רבינו הגר"ח, דחזינן דאיסור שילוח קרבנות הוא דין מדיני האנינות, דאם הוא דין בקדשים מה יתן ומה יוסיף אם חלה חיוב הקרבן קודם.

אמנם מצאנו באחרונים שיטה אחרת, והיא בחידושי רבי אריה לייב מאלין [ח"ב סימן ל"א], דכתב להוכיח שהוא דין מדיני הקרבן ממה שאם עבר האונן ושלח קרבנו לא הורצה, ואם הוא דין בגברא למה לא הורצה. ויש ליישב, ואכמ"ל.

דף ק' ע"ב

רבי אומר כל זמן שלא נקבר, הא קברו אישתרי ליה, ומי איכא דלית ליה ואחריתה כיום מר.

שיטת רש"י המפורסמת בכמה מקומות שאין אנינות אלא עד הקבורה, ואחר הקבורה שוב אינו אונן אלא מדרבנן [אפילו בו ביום], ותמהו עליו האחרונים מסוגיין דמבואר דהוא מילתא דפשיטא דאותו יום אסור מן התורה, אף אחר הקבורה. והאריכו בזה האחרונים בכמה דרכים ליישוב שיטת רש"י, ונציין רק לדברי אבן האזל שכתב לחלק לשיטת רש"י בין קודם הקבורה דאז הוא דין מדיני אנינות, לבין אחר הקבורה שהוא מדיני אבילות, עיי"ש.

דף ק"א ע"ב

לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי וכו'.

כתב רבינו הגר"י, ויש להסתפק בכהן שנמשח לכהן הדיוט אם נתמנה אח"כ לכהן גדול וכן משוח מלחמה שנתמנה אח"כ לכה"ג, אם שייך בו עוד משיחה, כיון דבעצם החפצא הוא כבר משוח. ועיין ברמב"ם [במדבר כ"א,

סטרן ויצא.

כתב הבן יהודע, אין הדבר כפשוטו שהכהו על לחיו, דזה אי אפשר לומר כלל, ומצינו באותו מעמד חלק כבוד למלכות אפילו בדיבור שאמר לו וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר וכו' ואיך יכהו, אך הכונה כי היה דרכו כשיצא מפניו הולך דרך אחוריו כדי שיהיו פניו כנגד פרעה ואינו הופך אליו גבו, ואותו היום זלזל בו קצת שהפך פניו כנגד הפתח, ועם כל זה לא זלזל בו הרבה להפוך גבו אליו כנגד פניו ממש אלא הלך מן הצד והפך גבו, על דרך שאמרו [ברכות כ"ז ע"ב] אל יתפלל אדם אחורי רבו ממש אלא מצדד אצדודי, וז"ש סטרן ר"ל צדדו, כי סטרא הוא תרגום של הצד, שהלך מצדו של פרעה, ודייק לה מדכתב ויפן שהוא ר"ל הפך עצמו להיות פניו כנגד הפתח, אך לא אמר ויפן ויצא מפני פרעה אלא אמר מעם כלומר ממקום הצד שהוא עם פרעה:

אמנם מה שכתב בבן יהודע הנ"א שאי אפשר לומר שהוא כפשוטו מטעמים הנ"ל נראה שאינה קושיא, דאין הכי נמי דמתחילה נהג בו כבוד מלכות, והוא עצמו חלק מקידוש וכבוד ה', דאף מלכים גדולים נכנעים לפניו, ואם אתה מזלזל בהם הרי אתה ממעט כבוד שמים, אבל לאחר שהמשיך בשלו טאמר לו השמר לך וכו' כי ביום ראותך פני תמות, אז סטרן כנ"ל.

בקש משה רבנו ע"ה מלכות.

כתב הבן יהודע, אין הכונה שיהיה הוא מלך דבלאו הכי הוא מלך ישראל כדכתב [דברים ל"ג ה'] ויהי בישורון מלך, אלא הכונה בקש שיהיה כתרו ירושה לבניו כחוק כתר המלכות ועל זה אמר בקש מלכות ר"ל בקש שיהיה לו כמו חוקי המלכות כן יזכו גם בניו יורשים כתרו וממלאים מקומו:

שאני שאול כו' כדר"א.

כתב השפת אמת, מלשון רש"י משמע דמייתי דר"א לומר לפי שהגיס שאול ניטל ממנו, וקשה חדא דלא מצינו הגסה בשאול, אדרבה נחבא היה אל הכלים וכתב קטן אתה בעיניך, וצ"ע:

דף ק"ב ע"א

אבא שאול אומר לעולם אינו אוכל עד שיהא טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים, דאמר קרא המקריב את דם השלמים ואת החלב, דאפילו הקטר חלבים נמי בעי. בעי רב אשי נטמא בינתיים, מהו בשעת זריקה ובשעת הקטרה בעינן והאיכא, או דלמא עד שיהא טהור משעת זריקה ועד שעת הקטר חלבים תיקו.

כ"ן בקרא דהפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו, שכתב שאלעזר בנו נתרבה עתה ע"י לבישת בגדי אהרן, ולא הוזכר שם משיחה כלל, משמע דכיון שכבר היה משוח בשעה שנעשה כהן הדיוט לא שייך בו עוד מעשה משיחה, ואין צריך אלא רק לבישת בגדים.

ורבינו המהר"ל כתב ביאור דבר זה, כי התורה נתנה הכהונה לאהרן ולבניו והם נמשחו בשמן המשחה, ואם היה אפשר לא נתכהן רק אהרן בלבד, מפני כי הנוול בכהונה יותר קדוש, רק אם לא נמשח רק אהרן ולא יהיה לו בנים אחר קדושתו נמצא הכהונה בטילה, ולכך נתכהן אהרן ובניו שלא תהא הכהונה בטלה. אבל בני בניו לא, כי יותר עדיף הנוול בקדושת כהונה כי זו קדושה יותר. ואילו פינחס לא נולד בקדושת כהונה, לכך לא נתכהן עד שעשה מעשה זה ואז נראה שהוא ראוי לכהונה, ודבר זה כאילו נולד בקדושה כאשר נראה בו קדושת כהונה.

וסבר רבי חנינא בזה שהיה מקנא לכבוד הש"י די היה לכהונה, כי הכהן עושה שלום בין הש"י לישראל, וכדכתב בקנאו את קנאתי בנקמו את נקמתי ולא כליתי את בני ישראל וגומר. והנה עשה שלום בין הקדוש ברוך הוא ובין ישראל, ומפני כך ראוי שיהיה כהן, כי כל כהן עושה שלום בין הקדוש ברוך הוא ובין ישראל ע"י קרבנות שלו. ורב אשי סבר עד שעשה שלום בין ישראל, כי דבר זה עצם הכהן ג"כ שעושה שלום בין ישראל מקשר ומאחד אותם כאשר יש להם כהן אחד, ודבר זה מבואר כי ישראל כאשר יש להם כהן אחד הם עם אחד.

דף ק"ב ע"א

אמר רב נחמן בר יצחק שאני מראות נגעים, דאהרן ובניו כתובין בפרשה.

והנה מבואר כאן חילוק בין היכא דכתיב כהן, דאז יכול להיות גם מי שאינו מזרע אהרן, לבין היכא דכתיב אהרן או בני אהרן, דאז הוא דוקא באהרן ובניו. ונפקא מינה לעתיד לבא במהרה בימינו, דעתידה העבודה לחזור לבכורות כמבואר בכמה מקומות, מה מהלכות הכהונה יוכלו הבכורות לעשות, ולפי הנ"ל כל היכא דמוזכרים אהרן ובניו לא יוכלו הבכורות לעשותם, ולכן ברכת כהנים לא יוכלו לברך, דאין זה שייך רק לאהרן ובניו, ותן לחכם ויחכם עוד

א"ר ינאי לעולם תהא אימת מלכות עליך.

כבר כתבנו כמה פעמים דכל היכא דאמרו לשון לעולם היינו לרבות שהוא תמיד, גם באופן שנראה לך שאין צריך לעשות כן, וגם כאן, בא להביא ראיה ממש רבינו שאף שהיה עוסק בהכנת פרעה, והמכות עצמן מהן היו מכות של בזיון, כגון כינים ושחין, עם כל זה נהג בו כבוד, והטעם דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, ולא בכדי אדם זוכה למלכות, והרי זה בכלל כבוד שמים.

והרמב"ם פסק כאבא שאול, דז"ל [הלכות מעשה הקרבנות פרק י' הכ"א], כל שאין לו חלק בבשר אין לו חלק בעורות, אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק בבשר שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה, עד שיהיה טהור וראוי לעבודה משעת זריקה עד אחר הקטר חלבים. [הלכה כ"ב] נטמא אחר זריקה וטבל והרי הוא טהור אף בשעת הקטר חלבים הדבר ספק אם חולק אם אינו חולק לפיכך אם תפס אין מוציאין מידו.

אמר רבא האי דינא מר"א גמירנא דאמר בבית הכסא כו'.

רש"י פירש דר"א אמרה בבית הכסא, וכתב השפת אמת דתימה לפרש כן, דמה שייך ע"ז לאונסו לפלפל כל כך, ואי מתוך ההרהור דאונס שכח שהוא בבית הכסא הו"ל לרבא להזכירו. ולכן נראה דרבא היה בבית הכסא ושמע שם פלפול דר"א, וע"ז מקשה הגמרא דאסור להרהר, ומשני לאונסו שאני, ולשון דאמר בבית הכסא לאו דוקא, או דט"ס הוא וצ"ל גמירנא בבית הכסא מר"א דאמר כו' כנ"ל.

אמנם אילולי דמיסתפינא הוה אמינא שהוא כפשוטו, דמי שהוא דבוק בתורה הרי הוא בכלל חולת אהבה המובאת בספרים, שאדם הרי הוא בשעת חולת האהבה כמשוגע ממש, וכבר אמרו [עירובין נ"ד ע"ב] באהבתה תשגה תמיד, כגון רבי אלעזר בן פדת, אמרו עליו על רבי אלעזר שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי. וכן הם דברי אור החיים קדוש המפורסמים [דברים כ"ו י"א], גם ירמוז במאמר בכל הטוב אל התורה, כאומרם ז"ל [אבות פ"ו מ"ג] ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם. ע"כ. ובזה יבואר עיקר התימה, דמה לו לרב לספר היכן שמע את כל הפלפול הנ"ל, אלא זה גופא בא ללמד אותנו את גודל אהבת התורה שלהם.

דף ק"ג ע"א

כל שלא זכה מזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה.

כתב השפת אמת, יש לעיין בקדשים קלים דעורה לבעלים ונפסל דלכאורה ג"כ לא זכו הבעלים בעורה, ולמה השמיט התנא דין זה ונקט לא זכו כהנים. וכתב ליישב לפי דברי רבי לקמן בכרייתא דמי שזוכה בבשר זוכה בעורה, רק בעולה צריך קרא דהוי לכהן, א"כ בנפסל דלא זכו הבעלים בבשר אין להם בעור, רק בעולה דקמ"ל קרא דאע"פ שאין לכהן בבשר יש לו העור הו"א אפילו נפסל יש לו עור, קמ"ל עולת איש שעלתה לאיש, אבל בקדשים קלים שהם לבעלים פשיטא דבאין להם בשר אין להם עור כנ"ל:

בגר שמת ואין לו יורשים.

כתב השפת אמת, ויש לעיין למי ינתן העור, והיה נראה שהוא להקדש או שהוא הפקר וכל אחד יוכל לזכות בו. וכתב, ומצאתי בפירוש הראב"ד לתו"כ שכתב דמן דמי העור לוקחין נסכים וצורכי העולה, וצ"ע מנין לו, וגם אי הפריש הגר גם הנסכים וכל צורכי הקרבן מה יהיה עם העור.

ורבינו הגרי"ז כתב דמדברי התוספות בפרק התכלת [מנחות נ"א ע"ב ד"ה יש] משמע דבנסכים ליכא שעבודא דאורייתא, ומה שהיורשים מביאים נסכים, צ"ל שהוא דין מיוחד שהיורש מביא נסכים, והביא את פירוש הראב"ד הנ"ל בדדמי העורות מביא נסכים, וכתב דצריך להבין איזה דין כתיב בזה, כיון דשיעבודא דאורייתא ליכא ורק משום דהקרבן טעון נסכים.

דף ק"ג ע"ב

רבי אומר כל עצמו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד שבכל מקום העור מהלך אחר הבשר וכו'.

וכתב רבינו הגרי"ז, דלכאורה משמע דבנאכלים אין על העור דין מתנות כהונה בפני עצמו, ורק שהוא נכלל בזכיה של הבשר. וכתב דיש לחקור איך הדין בקרנים וטלפים אם זוכין בהם הכהנים, וכתב דונראה דדוקא היכא שיש בהן שייכות אכילה הם נכללים בכלל הזכיה בבשר, וכמו דקאמר כאן רצה אוכלין אותו ע"ג עורן, הרי דיש קצת שייכות אכילה אף בעור, משום דכיון דאיכא זכיה הרי יוצאין לחולין, ומצי עביד בהן קתא דסכינא למה שהן ראויין, אבל בקרנים שאין בהם שייכות אכילה ל"ש בהו זכיה כלל, ואכתי וצ"ע.

כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשיטן אין עורותיהן לכהנים, לאחר הפשיטן עורותיהן לכהנים. ובגמרא הביאו דאיכא פלוגתא היכא דהפשיט העור קודם הזריקה, האם עורותיהם לכהנים, דדעת רבי אלעזר ברבי שמעון אין הדם מרצה על העור בפני עצמו. ודעת רבי, דהדם מרצה על העור בפני עצמו.

ולהלכה כתב הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ה' הלכה י"ה], כל הזבחים מקטירין אימוריהן על גבי המזבח אחר שזורקין הדם תחילה וכל הזבחים מפשיטין אותן ואחר כך מוציאין את אימוריהן, ואין מפשיטין אותן עד שיזרק הדם, חוץ מחטאות הנשרפות שאין מפשיטין אותם כלל שנאמר את עורם ואת בשרם, נמצאת אומר זורק תחילה ואח"כ מפשיט וקורע ומוציא האימורין ומקטיר.

[הלכה כ'] כל קדשי הקדשים שאירע בהן פיסול קודם הפשטן אין עורותיהן לכהנים, לאחר הפשטן עורן לכהנים, וכל העורות מחלקין אותן אנשי ביניהן מערב שבת לערב שבת.

הפסול רק בבשר ורק שאין הזריקה מועלת בהם, משום דאם אין בשר אין דם וחסר ההיתר זריקה, אבל הרי ליכא פסול על העור, והוי רק פסולו בדם וצריך עיבור צורה דהיינו לינה, אבל נותר לא שייך בעור, וצ"ע.

דף ק"ד ע"א

והלכתא כחכמים בשר בקבורה ועור בשריפה.

רש"י מוחק זה, והרמב"ם [הלכות בכורות פרק ג' הלכה י'] כתב, בכור שנמצא טריפה אם תמים הוא ונמצא טריפה אחר שהופשט העור ישרף כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין והבשר יקבר, ואם במומו נשחט הבשר יקבר ויהנו הכהנים בעורו, והוא שנשחט על פי מומחה. ע"כ. ועיין תו"ט דתמה דהרמב"ם עצמו פסק בנמצא טריפה היא בשריפה, ולמה כתב כאן בקבורה. וגם הביא תו"ט דלעיל פ"ט השיב במתניתין טריפה בהדי הנך דלא היה פסולן בקודש, א"כ א"צ להיות בשריפה. וכתב רבינו הגרי"ז דאפשר לחלק דבכור שקדושתו מרחם מצד עצמו וכיון דבאמת טריפה היה לא חל עליו קדושה כלל [אם היה טרפה מן הבטן] ואפילו הקדישו לשם בכור דמצוה להקדישו מ"מ לא הקדישו רק ע"פ מצות קדושת בכור, וקמי שמיא גליא דאין עליו קדושת בכור, אבל בשאר קדשים כיון שהקדישו בעליו חל הקדושה והוי פסולו בקודש. וצ"ע.

דף ק"ד ע"ב

עד שיוצת האור ברובן.

כתב השפת אמת שלא ברורה הכונה, האם הפירוש שאינו טמא רק השורף הרוב, ואם התחיל לשרוף אף על פי שלבסוף נשרף הכל על ידו יהיה טהור, או הפירוש שאינו טמא עד שנשרף הרוב, ואז טמא מי ששרפו אפילו התחיל רק לשרוף, כיון שנגמר אח"כ הרוב על ידו:

רבי יוחנן אמר מקום יש בהר הבית ובירה שמו.

הקשה השפת אמת, דהא בנפסל קודם זריקה לכולי עלמא נשרף בעזרה, ואיך נשרוף את זה בהר הבית. ודוחק לומר דמתני' לא מיירי רק בנפסל אח"כ, דסתמא קתני. וכתב דהיה נראה דלרבי יוחנן היה זה המקום בהר הבית והיה ג"כ פתוח לקודש, והנשרפין בעזרה נשרפין בסוף המקום שנכנס לעזרה והנשרפין בהר הבית נשרפין בכל הבירה, ולפי שרובה מבחוץ אמר מקום היה בהר הבית. אמנם הרמב"ם [פ"ז מהלכות מעה"ק] כתב יש נשרפין בעזרה ויש שנשרפין במקום שהיה בהר הבית ובירה שמו, ע"ש, משמע דלא כהנ"ל, וצ"ע.

ובית הדין אחר היה בהר הבית ששם שורפין פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהם פסול וכו'.

ובגמרא אמרו אמר אב"י מדסיפא רבי היא, רישא נמי רבי היא, ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה. רבא אמר מדרישא ר"א ברבי שמעון, סיפא נמי ר"א בר"ש, מאי קודם הפשט ומאי אחר הפשט קודם שנראו להפשט, אחר שנראו להפשט. והרמב"ם הנ"ל פסק דתלוי בהפשט בפועל, ולא כרבא דנקט דתלוי בראוי להפשט. ובאחרונים כתבו דדברי הרמב"ם צ"ע.

שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו.

וכן פסק הרמב"ם [הלכות בכורות פ"ג ה"י] גבי בכור דאם נשחט עפ"י מומחה ונמצא טריפה דיהנו הכהנים בעורו, וכתב רבינו הגרי"ז שכבר ייסד בזה [עי' חידושי מרן ר"ז הלוי הלכות בכורות] בהיתרא דבכור בעל מום וכמו כן בפסולי המוקדשין לאחר פדיונם דהוא מדין היתר זביחה, דהזביחה היא המתרת, וכלשון הגמרא בבכורות [ט"ז ע"ב] אין לך היתר אלא משעת זביחה ואילך. והנה רבינו הגר"ח הוכיח מדברי הרמב"ם דבטריפה עיקר שחיטה רק שלא תהיה טומאת נבילה, א"כ לאכילה חסר היתר שחיטה, ולא דהוא רק איסור צדדי דרכיב עליה כאיסור טריפות, אלא דחסר בעיקר השחיטה להיתר אכילה, וא"כ הכא בטריפה הרי לענין העור חסר היתר זביחה, כיון דבטריפה אין שחיטה להיתר אכילה אלא לענין טומאת נבילות לחוד. וכתב דבאמת גם בשאר קדשים דהדם מרצה על העור בנמצאת טריפה בבני מעיים, מ"מ הא חסר שחיטה, כיון דבטריפה השחיטה היא רק לענין טומאת נבילה, וא"כ איך יהני ריצוי הדם על העור, כיון דחסר כאן גם שחיטת חולין. וכתב דצ"ל דכל זה נכלל בהך דינא דדם מרצה על העור בנמצאת טריפה בבני מעיים, דכל החסרונות הנולדות מהטריפה, וגם הנך חסרונות דלאו מפסולי המוקדשין, הדין דהדם מרצה על העור, ומיושב לפי"ז גם הקושיא הראשונה הנ"ל, דבטריפה אין השחיטה אלא לענין טומאת נבילות לחוד וא"כ חסר היתר זביחה, דגם על דין זה מהני הך דינא דהדם מרצה בנמצא טריפה בבני מעיים.

אלא יצא לבית השריפה.

הקשה רבינו הגרי"ז דמ"ט יצא לבית השריפה, דבעצמות הרי פשיטא דליכא שריפה וכמבואר בפסחים [פ"ג ע"א] גבי נותר דעצמות שיש בהם מוח טעונין שריפה משום המוח, והיינו דעצמות אינם נשרפים מפני שאינן נעשים נותר, וכמו"כ פסול לא חל על העצמות, אם כן מאי שנא העור מעצמות להצריכו שריפה, וצ"ע.

והרמב"ם כתב [הלכות פסוהמ"ק פ"ט ה"ט] גבי פיגול דהבשר והעור ישרף, וגם זה קשה, דלכאורה כיון דהעור אין חייבין עליו משום פיגול גם פסול פיגול לא יהיה בהם, ורק דחסר היתר זריקה, וכן בגמרא כאן מבואר דלמ"ד אין הדם מרצה על העור בפ"ע העור ישרף, והרי התם

ויש לעיין אם דין זה הוא דין שריפה בהר הבית, או שאין דין לשרוף בהר הבית, רק עיקר הדין הוא שאין צריך לשרוף בעזרה, ויכול לשרפם בכל מקום שירצה. ומלשון הרמב"ם [הלכות מעה"ק פ"ז ה"ג] שלשה מקומות לשריפה, אחד בתוך העזרה ובו שורפין פסולי המוקדשין ואימורים קדשים קלים שנפסלו ופרים ושעירים של חטאות הנשרפות, אם אירע בהם פסול בין לפני זריקה בין לאחר זריקה, כגון שנטמאו או שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמנן לצאת, או שלן הבשר או לנו האימורין שלהן נראה שהוא דין דדוקא בהר הבית, אם כי אינו מבואר מקור דין זה, כן כתב רבינו הגר"ז.

ועוד קשה דברמב"ם [פ"ט מפסוהמ"ק ה"ג] כתב פרים

ושעירים הנשרפים יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם כאימוריהן או אינה פוסלת בשרן, לפיכך פוסלין אותם להחמיר וישרפו בעזרה וכו', עכ"ל, והרי דמעותם לשורפם חוץ לג' מחנות, וא"כ היה לנו לומר להיפך, להחמיר שישרפו חוץ לג' מחנות, דאדרבה בשריפה חוץ לג' מחנות מקיים גם עיקר דין שריפת קדשים פסולים, אף אם הם באמת פסולים ורק דחסר בהם המצוה הפרטית של שריפה בעזרה, אבל עיקר מצות שריפה נראה דשפיר מתקיים בכל מקום, כיון דמצינו פסול קדשים דנשרפים חוץ לעזרה, ורק דחסר מצות עזרה באותם דנפסלו בקודש, משא"כ כשנשרף בעזרה, אם באמת הם כשירים ומצותן חוץ לג' מחנות הרי חסר מצוה זו. וצ"ע.